

Sygn. akt V CSK 534/14

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku T. Spółki Akcyjnej w K.
przy uczestnictwie W. K. i K. K.
o ustanowienie służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 czerwca 2015 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 12 marca 2014 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie, znosi postępowanie
w zakresie rozprawy apelacyjnej i przekazuje sprawę
do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu
w G., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca T. Spółka Akcyjna w K. wystąpiła o ustanowienie na jej rzecz za jednorazowym wynagrodzeniem w kwocie 2.000 zł służebności przesyłu na nieruchomości położonej przy ul. D. w K., obejmującej umieszczoną na tej nieruchomości stację transformatorową i połączone z nią napowietrzne i podziemne linie elektroenergetyczne, z możliwością utrzymania urządzeń, ich konserwacji, remontów, napraw, modernizacji, kontroli, wymiany na nowe oraz przyłączenia przyszłych odbiorców po trasie, po której przebiegają istniejące już kable podziemne.

Uczestnicy postępowania W. K. i K. K. wyrazili zgodę na ustanowienie służebności z tym, że za wyższym wynagrodzeniem.

Sąd Rejonowy w G. w postanowieniu z dnia 5 sierpnia 2013 r. ustanowił żadaną służebność, zasądzając od wnioskodawcy solidarnie na rzecz uczestników postępowania wynagrodzenie za jej ustanowienie w kwocie 4.526 zł, zgodnie z wyliczeniami biegłego – rzeczoznawcy, którego opinia nie została podważona w trybie art. 157 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. 2015 r., poz. 782) i która uznał za logiczną i jasną.

Sąd Okręgowy w G., rozpatrujący sprawę na skutek apelacji wnioskodawcy, który kwestionował wysokość zasądzonego wynagrodzenia w części przewyższającej 2 692 zł, postanowieniem z dnia 12 marca 2014 r. apelację tę oddalił, uznając za prawidłowe ustalenia faktyczne i wnioski prawne Sądu Rejonowego. Nie zgodził się z wnioskodawcą, który uważał, że wynagrodzenie za ustanowienie służebności przesyłu należało wyliczyć bez uwzględnienia utraty wartości nieruchomości na skutek wybudowania na niej w przeszłości urządzeń przesyłowych, ponieważ związane z tym roszczenie odszkodowawcze powinno być dochodzone oddzielnie i uległo przedawnieniu. Zdaniem Sądu Okręgowego, w takim wypadku właściciel nieruchomości obciążonej służebnością zostałby pozbawiony rekompensaty za częściową utratę jej wartości rynkowej, wynikającą ze zmiany stanu prawnego nieruchomości - z chwilą ustanowienia służebności przesyłu przedsiębiorca uzyskuje tytuł prawny do korzystania z tej nieruchomości, a właściciel trwale zostaje pozbawiony roszczenia negatoryjnego z art. 222 § 2 k.c. i roszczeń opartych na podstawie z art. 415 k.c., czy z art.405 k.c.

Uwzględniając zakres obciążeń, obejmujących powierzchnię 341 m² nieruchomości, Sąd Okręgowy ocenił, że przyjęty w algorytmie współczynnik korygujący „K” - 0,37 i wyliczona przy jego zastosowaniu kwota wynagrodzenia jednorazowego - 4.526 zł nie są niewspółmiernie nieodpowiednie.

Wnioskodawca zaskarżył w całości skargą kasacyjną postanowienie Sądu Okręgowego. Oparł ją na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. Zarzucił prowadzące do nieważności postępowania drugoinstancyjnego naruszenia przepisów proceduralnych - art. 379 pkt 5 k.p.c., w zw. z art. 97 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., które polegało na bezzasadnym niedopuszczeniu do udziału w rozprawie apelacyjnej prawidłowo umocowanego pełnomocnika wnioskodawcy. Naruszenie prawa materialnego łączył z niewłaściwym zastosowaniem art. 305² § 1 k.c., które doprowadziło do zasądzenia na rzecz uczestników wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu, które nie jest „odpowiednie”.

We wnioskach skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Najdalej idący jest zarzut nieważności postępowania apelacyjnego z powodu pozbawienia wnioskodawcy możliwości obrony swoich interesów na rozprawie apelacyjnej w dniu 12 marca 2014 r. Na rozprawie tej – jak wynika z protokołu (k. 307) i nagrania audio-video – jako pełnomocnik wnioskodawcy zgłosił się radca prawny R. S., który przedłożył pełnomocnictwo substytucyjne udzielone mu przez radcę prawnego R. W., będącego pełnomocnikiem procesowym powoda, wraz z dowodem uiszczenia należnej opłaty skarbowej. Pełnomocnictwo substytucyjne udzielone zostało na druku zawierającym nazwiska siedmiorga radców prawnych, 6 z nich wykreślono, wykreślono też fragment przewidujący upoważnienie aplikantów radcowskich. W rezultacie datowane na dzień 11 marca 2014 r. pełnomocnictwo zawierało następującą treść – tytuł „PEŁNOMOCNICTWO SUBSTYTUCYJNE”, pod nim oświadczenie „Udzielam pełnomocnictwa substytucyjnego – radcy prawnemu R. S. (Kt 3062), poniżej podpis radcy prawnego R. W. na pieczęci imiennej i poniżej podpisu adnotacja „w sprawie z wniosku T. S.A. z udziałem W. i K. K. o ustanowienie służebności przesyłu – sygn. akt [...]” przekreślone „[...]”

i nieprzekreślone „[...]”. Jak wynika z protokołu, przewodniczący wskazał na umieszczenie informacji o przedmiocie sprawy, w której udzielono pełnomocnictwa, poniżej podpisu udzielającego. Radca prawny R. S. – na wypadek uznania pełnomocnictwa za nieprawidłowe - wniósł o dopuszczenie go do udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika, zobowiązując się do złożenia prawidłowego pełnomocnictwa w terminie 3 dni. Po przerwie Sąd wydał postanowienie, którym na podstawie art. 97 § 1 zd. 1 k.p.c. odmówił dopuszczenia r. pr. R. S. do udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika wnioskodawcy, informując że nie stwierdził naglącej potrzeby jego udziału w czynnościach. R. pr. R. S. zgłosił zastrzeżenie do tego postanowienia w trybie art. 162 k.p.c.

Ponieważ skarżący nie kwestionuje oceny prawidłowości pełnomocnictwa substytucyjnego, dokonanej przez Sąd Okręgowy, Sąd Najwyższy nie ma podstaw do poddawania kontroli stanowiska Sądu drugiej instancji w tym zakresie, jakkolwiek budzi ono wątpliwości. Zgodzić się natomiast należy z wnioskodawcą, że w wypadku dopatrzenia się dyskwalifikujących uchybień w treści pełnomocnictwa substytucyjnego, Sąd odwoławczy powinien był dopuścić r.pr. R. S. na podstawie art. 97 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. tymczasowo do podjęcia czynności na rozprawie apelacyjnej. Nie było wątpliwości, że zgłosiła się osoba, która może zostać pełnomocnikiem substytucyjnym. Zachodziło prawdopodobieństwo graniczące z pewnością, że wnioskodawca (jego pełnomocnik) udzieli dalszego pełnomocnictwa tej osobie. Trudno też zakwestionować nagłość potrzeby tymczasowego zastąpienia strony, skoro wady pełnomocnictwa substytucyjnego, powodujące, że Sąd uznał je za nie nieskuteczne, stwierdzone zostały na wstępnym etapie rozprawy apelacyjnej, kiedy natychmiastowe uzupełnienie braku było niemożliwe, a jednocześnie zachodziła potrzeba obrony interesów wnioskodawcy, który miał prawo do czynnego uczestniczenia w rozprawie i chciał z niego skorzystać. Spełnione więc zostały przesłanki ustawowe umożliwiające i jednocześnie obligujące do zastosowania art. 97 § 1 k.p.c., (por. np. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 1935, C III 13/35, Zb. Orz. 1936, poz. 163 oraz z dnia 9 grudnia 1935 r., C.II.1823/35, Zb. Orz. 1935, nr VII, poz. 285, wyrok z dnia 8 grudnia 2011 r., IV CSK 172/11, nie publ.). W związku z tym twierdzenie skarżącego, że

postępowanie przed Sądem Okręgowym było dotknięte nieważnością z przyczyn wskazanych w art. 379 pkt. 5 k.p.c. było uprawnione i w konsekwencji uzasadniało uchylene zaskarżonego orzeczenia, zniesienie postępowania w części dotkniętej nieważnością i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹, art. 386 § 2 k.p.c. oraz art. 13 § 2 k.p.c.

Wskutek rozpoznaniem sprawy w postępowaniu dotkniętym nieważnością nie ma podstaw do merytorycznej oceny wydanego orzeczenia, które musiało zostać skasowane z przyczyn procesowych.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego uzasadnia art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1, art. 108 § 2 oraz art. 13 § 2 k.p.c.